ESITYS
28.5.2020 Sakä dnro: 501/D.a.2/2020

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen
Ympäristöministeriö

**Paliskuntain yhdistyksen ja Saamelaiskäräjien esitys luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi maa- ja merikotkien aiheuttamien vahinkojen osalta**

## 1. Esitys

Ympäristöministeriön johdolla valmistellaan parhaillaan luonnonsuojelulain kokonaisuudistusta, jonka yhtenä osana valmistuu laki luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen eläinlajien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta. Poronhoidolle vahinkoa näistä lajeista aiheuttavat maa- ja merikotkat.

Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät esittävät, että maakotkien osalta porovahinkojen reviiriperustaista korvausjärjestelmää täydennetään lisäämällä eläinlääkärikulut korvattaviksi kuluiksi kotkan vahingoittamien porojen hoidossa sekä korvaamalla löytyneet ja todennetut kotkan tappamat porot omistajalleen erikseen.

Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät esittävät merikotkan osalta korvausjärjestelmäksi maakotkien reviirikorvausjärjestelmää vastaavaa mallia, joka perustuu laskennalliseen todennettuun pesintään sekä pesimättömien merikotkien arvioituun määrään ja pesintään Suomen raja-alueilla. Reviirittömien kotkien (sekä maa- että merikotkien) vahingot tulee Paliskuntain yhdistyksen ja Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan arvioida ja sisällyttää reviiriperusteiseen laskennalliseen korvaukseen. Norjan ja Ruotsin puolella pesivien kotkien Suomen puolella aiheuttamat vahingot tulee korvata täysimääräisesti. Lisäksi Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät esittävät, että eläinlääkärikulut ja löytyneet kotkantappamat porot tulisi korvata omistajalle erikseen.

Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät esittävät, että Metsähallituksen tehtäväksi asetetaan merikotkien pesintätilanteen ja poikastuoton selvittäminen sekä Suomessa että Suomen rajan läheisyydessä Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä yhteistyössä kunkin valtion vastaavien viranomaisten kanssa. Koska Metsähallitus laskee jo nykyisellään maakotkien reviirit, merikotkien ottaminen mukaan reviirilaskentaan toisi vain vähäisen lisätyön. Lisäksi merikotkien pesintätiedot ovat jo nykyisellään olemassa virallisissa rekistereissä ja tilastoissa varsin kattavasti.

Ympäristöministeriön mukaan merikotkan osalta reviirikohtaisen korvauksen määrittely edellyttää lisätutkimuksia merikotkan ravinnon käytöstä sekä pesimäaikana että pesimäajan ulkopuolella. Tutkijoiden mukaan merikotka saalistaa poroja vähemmän kuin maakotka. Lisäksi tutkijat eivät ole vielä saaneet selvyyttä siitä, onko merikotkan ravinnonkäytössä poron osalta kyse saalistuksesta vai raadonsyönnistä. Poronhoitajien käytännön kokemus sen sijaan on osoittanut, että merikotka saalistaa poroja ja tietyillä alueilla merikotkat ovat jo oppineet saalistamaan poroja varsin tehokkaasti. Tästä aiheesta tarvitaan pikaisesti lisää tutkimusta, että myös tutkijat saavat päivitettyä tietonsa aiheesta. Puutteellinen tutkimustieto ei ole hyväksyttävä peruste vahingonkärsijöiden epäoikeudenmukaiselle kohtelulle. Tutkimustiedon lisäksi tulee ottaa yhdenvertaisesti huomioon saamelaisten perinteinen tieto sekä poronhoitajien käytännön työn kautta karttunut tieto.

Paliskuntain yhdistyksen ja Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan merikotkan reviirikorvausjärjestelmä tulee vahvistaa lakiuudistuksessa ja tämän jälkeen tulee viipymättä käynnistää hanke, jossa arvioidaan merikotkan aiheuttamien vahinkojen sekä korvausten määrä.

## 2. Perustelut

Merikotkat ovat yleistyneet poronhoitoalueella huomattavan paljon ja kanta kasvaa vuosittain. Tänä keväänä poronhoitajat ympäri poronhoitoaluetta ovat havainneet merikotkia enemmän kuin aiempina vuosina. Suomen ja Norjan raja-alueiden kotkat pesivät pääasiassa Norjan puolella suotuisempien maasto-olosuhteiden vuoksi. Kun Norjan puolen poronhoitajat kuljettavat vasoma-aikana porot pois kotkien pesimisalueilta, kotkat tulevat Suomen puolelle erityisesti rajapaliskuntien tokkien alueille ja niitä voi olla määrällisesti paljon. Merikotkat saalistavat tuolloin Suomen puolen poronvasoja. Lisäksi saamelaisten kotiseutualueella on havaittu myös merikotkan pesiä. Pesähavaintoja on muun muassa Muddusjärven ja Sallivaaran paliskuntien alueilla. Länsirajalla ongelmaksi on puolestaan muodostunut kotkien haaskakuvaus, joka kerää alueelle paljon merikotkia. Nämä kotkat ovat kesyyntyneet ja tulevat toistuvasti tappamaan poroja vasotustarhoihin. Kuluvalta keväältä on tuoreita tapauksia Muonion alueelta. Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät pitävät haaskakuvausta ongelmallisena, sillä sen myötä kotkat oppivat poroon saaliseläimenä ja tämän myötä myös pesintä alueilla voi lisääntyä.

Merikotkat eivät kuulu nykyisellään reviirikorvausten piiriin. Löydetystä merikotkan aiheuttamasta vahingosta voi hakea korvausta erikseen. Tämä kuitenkin edellyttää, että vahinko voidaan todeta nimenomaan merikotkan tekemäksi. Todentaminen on vaikeaa ja onnistuu lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa paikalle sattuu ulkopuolinen silminnäkijä, tai tilanne saadaan muutoin taltioitua. Poronhoitajien tiedossa on, että merikotkat tappavat poroja. Esimerkiksi Muddusjärven paliskunnan poronhoitaja on nähnyt merikotkan tappavan vasan ja kolmen merikotkan saalistavan yhdessä vanhempaa poroa. Myös Lapin ja Muonion paliskuntien alueella on näköhavaintoja merikotkasta saalistamassa ja tappamassa poroja. Merikotkan tappaman poron löytäminen maastosta voi kuitenkin olla mahdotonta tilanteissa, joissa merikotka vie esimerkiksi vasan, ilman että siitä jää merkkejä luontoon. Lisäksi vasoma-aikana liikkuminen maastossa voi olla kelien puolesta mahdotonta, jolloin vahingot voivat jäädä löytymättä. Tutkitun tiedon hankkimisen osalta on huomioitava myös vasomarauha. Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät esittävät, että tutkitun tiedon lisäksi korvausjärjestelmää kehitettäessä otetaan huomioon saamelaisten perinteinen tieto sekä poronhoitajien käytännön työn kautta karttunut tieto.

Ympäristöministeriö asetti keväällä 2018 työryhmän työstämään luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvausmenettelyn lainsäädäntöä. Tehtävänä oli valmistella raportti vahinkoja koskevista perusteista ja menettelyistä sekä lainsäädännöllisistä linjauksista ja toteuttamisvaihtoehdoista. Työryhmän toimikausi oli 1.3.2018-31.3.2019 ja olimme siinä mukana. Työryhmän raportin oli määrä toimia perustana nyt käynnissä olevassa lainsäädäntöhankkeessa. Työryhmän raportissa esitetty johtopäätös porovahinkojen korvaamisen osalta oli varsin selkeä: maa- ja merikotkien aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen olisi yksinkertaisinta ja tasapuolisinta tehdä reviirikohtaisen laskennallisen järjestelmän pohjalta. Tämä on myös lajisuojelun hyväksyttävyyden kannalta edullisinta. Kustannukset ovat maltilliset, sillä järjestelmä on mahdollista toteuttaa nykyisen maakotkamallin rinnalla ilman uusia järjestelmiä.

Lainsäädännön tulee olla yhdenmukaista ja ymmärrettävää. Kotkakorvausjärjestelmiä tuleekin tarkastella suhteessa maasuurpetojen korvausjärjestelmään. Jälkimmäisessä korvataan löytyneet petojen tappamat porot omistajalleen. Lisäksi korvataan vasahävikkiä paliskunnalle laskennallisin perustein. Vasahävikkikorvaus lasketaan paliskunnan alueelle arvioidun petokannan mukaan ja painotetaan petolajeittain.

Maasuurpetojen aiheuttamasta hävikistä eli löytymättömistä vasoista maksettava vasahävikkikorvaus vastaa kotkien reviirikorvausta. Jotta kaikkien rauhoitettujen eläinlajien osalta päästäisiin hyväksyttävään korvausjärjestelmään, tulee kotkakorvausten noudatella samaa mallia: reviirikorvaukset korvaavat löytymättömän hävikin yhteisesti paliskunnalle ja todennetut löytyneet vahingot korvataan erikseen omistajalleen. Päällekkäisten korvausten estämiseksi löytyneistä kesävasoista ei makseta korvausta erikseen määriteltynä

ajanjaksona. Tuolloinkin löytyneet aikuiset porot korvataan erikseen omistajalleen, sillä arvioitu hävikki kohdistuu nimenomaisesti kesävasoihin.

**3. Suojelun hyväksyttävyys ja vaihtoehtoiset toimintatavat**

Luonnonsuojelulain kokonaisuudistuksen yhtenä keskeisenä lähtökohtana on suojelun yleisen hyväksyttävyyden lisääminen. Epäoikeudenmukaiseksi koettua kohtelua ja lainsäädäntöä ei kansalaisten keskuudessa hyväksytä. Näin on erityisesti sellaisen lajin suojelun osalta, jota ei nähdä suojelua tarvitsevaksi tai edes alueelle luontaisesti kuuluvaksi. Merikotkat ovat erittäin yleisiä ja ihmisten näkyvissä liikkuvia lintuja koko poronhoitoalueella, eikä niiden uhanalaisuus ja suojelun tarve käy ns. arkijärkeen. Mikäli niistä aiheutuvia vahinkoja ei korvata, ei suojelun hyväksynnälle ole olemassa tosiasiallisia edellytyksiä.

Korvausten vaihtoehtona on metsästyksen salliminen. Jo nykyisellään kotkille on mahdollista myöntää poistolupia Lintudirektiivin asettamin ehdoin. Kotkien osalta poikkeuslupia ei ole Suomessa haettu eikä käytetty. Naapurimaissa niitä kuitenkin käytetään säännöllisesti. Mikäli merikotkien aiheuttamia vahinkoja ei käytännössä korvata vahingonkärsijöille, tulee kotkakannan systemaattinen säätely ottaa ohjelmaksi myös Suomen poronhoitoalueella. Kotkien määrää tulee rajoittaa erityisesti vasoma-alueilla, joilla saalistuspaine on suurin. Poistot tulee hoitaa naapurimaiden tapaan valtion viranomaisten toimesta.

**4. Lopuksi**

Paliskuntain yhdistys ja Saamelaiskäräjät vetoavat ympäristö- ja ilmastoministeriin ja ympäristöministeriöön, että poronhoidon näkökulmat maa- ja merikotkien aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmien osalta huomioidaan nyt käsillä olevan uudistuksen yhteydessä.

Anne Ollila
Paliskuntain yhdistys

Tuomas Aslak Juuso
Saamelaiskäräjät

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja hyväksyi esityksen 28.5.2020 kuultuaan II varapuheenjohtajaa.